

การสร้างเครือข่าย (NETWORKING)

ความหมายของเครือข่าย

- การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์กรที่สมัครใจ
- แลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน
- มีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วย**ความเป็นอิสระ**
- **มีความเท่าเทียมกัน**ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทร ซึ่งกันและกัน
- อาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้

องค์ประกอบของเครือข่าย

- ❖ มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน (**common perception**)
- ❖ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน (**common vision**)
- ❖ มีความสนใจหรือมีผลประโยชน์ร่วมกัน (**mutual interests/benefits**)
- ❖ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในเครือข่าย (**stakeholders participation**)
- ❖ มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน (**complementary relationship**)
- ❖ มีการเกื้อหนุนพึ่งพากัน (**interdependent**)
- มีปฏิสัมพันธ์กันในเชิงแลกเปลี่ยน (**interaction**)

มีการรับรู้และมุมมองที่เหมือนกัน

COMMON PERCEPTION

- ต้องมีความรู้สึกนึกคิดและการรับรู้เหมือนกันถึงเหตุผลในการเข้ามาร่วมกันเป็นเครือข่าย เช่น มีความเข้าใจในตัวปัญหาและมีจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน ประสกับปัญหาอย่างเดียวกันหรือต้องการความช่วยเหลือในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน
- ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาลดความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น
- การรับรู้ร่วมกันถือเป็นหัวใจของเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง
- สมาชิกของเครือข่ายอาจจะมีความเห็นที่ต่างกันได้ เพราะช่วยให้เกิดการสร้างสรรค์ในการทำงาน แต่ความแตกต่างนั้นต้องอยู่ในส่วนของกระบวนการภายใต้การรับรู้ถึงปัญหาที่สมาชิกทุกคนยอมรับแล้ว มิฉะนั้นความเห็นที่ต่างกันจะนำไปสู่ความแตกแยกและแตกหักในที่สุด

การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน

COMMON VISION

- สมาชิกมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตที่เป็นภาพเดียวกัน
- มีการรับรู้และเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน และมีเป้าหมายที่จะเดินทางไปด้วยกัน เพื่อให้กระบวนการขับเคลื่อนเกิดพลัง มีความเป็นเอกภาพ และช่วยผ่อนคลายความขัดแย้งอันเนื่องมาจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน
- ถ้าสมาชิกมีวิสัยทัศน์ส่วนตัวอยู่แล้ว ก็ต้องปรับให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของเครือข่ายให้มากที่สุดแม้จะไม่ซ้อนทับกันแบบสนิทจนเป็นภาพเดียวกัน แต่อย่างน้อยก็ควรสอดรับไปในทิศทางเดียวกัน

มีความสนใจหรือผลประโยชน์ร่วมกัน

MUTUAL INTERESTS / BENEFITS

- ครอบคลุมทั้งผลประโยชน์ที่เป็นตัวเงินและผลประโยชน์ไม่ใช่ตัวเงิน
- ถ้าการเข้าร่วมในเครือข่ายสามารถตอบสนองต่อความต้องการ หรือ มีผลประโยชน์ร่วมกัน ก็จะเป็นแรงจูงใจให้เขามามีส่วนร่วมในเครือข่ายมากขึ้น
- ลักษณะของผลประโยชน์ที่สมาชิกแต่ละคนจะได้รับอาจแตกต่างกัน แต่ควรต้องให้ทุกคนและต้องเพียงพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้เขาเข้ามีส่วนร่วมในทางปฏิบัติได้จริง
- พึงระลึกว่า เมื่อใดก็ตามที่สมาชิกเห็นว่าเขาเสียประโยชน์มากกว่าได้ หรือ เมื่อเขาได้ในสิ่งที่ต้องการเพียงพอแล้ว สมาชิกเหล่านั้นก็จะออกจากเครือข่ายไปในที่สุด

การมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนในเครือข่าย

STAKEHOLDERS PARTICIPATION

- เป็นกระบวนการที่สำคัญมากในการพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่าย
- เป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ และร่วมลงมือกระทำอย่างเข้มแข็ง
- สถานะของสมาชิกในเครือข่ายควรมีความเท่าเทียมกัน ทุกคนอยู่ในฐานะ “หุ้นส่วน” ของเครือข่าย
- เป็นความสัมพันธ์ในแนวราบ (**horizontal relationship**) คือความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนมากกว่าในลักษณะเจ้านายลูกน้อง

มีการเสริมสร้างซึ่งกันและกัน

COMPLEMENTARY RELATIONSHIP

- การที่สมาชิกของเครือข่ายต่างก็สร้างความเข้มแข็งให้กันและกัน
- นำจุดแข็งของฝ่ายหนึ่งไปช่วยแก้ไขจุดอ่อนของอีกฝ่ายหนึ่งแล้วทำให้ได้ผลลัพธ์เพิ่มขึ้นในลักษณะพลังทวีคูณ ($1+1>2$) มากกว่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเมื่อต่างคนต่างอยู่

การเกี่ยวพันพึ่งพากัน

INTERDEPENDENCE

- การที่สมาชิกเครือข่ายตกอยู่ในสภาวะจำกัดทั้งด้านทรัพยากร ความรู้ เงินทุน กำลังคน ไม่สามารถทำงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างสมบูรณ์ได้ด้วยตนเองโดยปราศจากเครือข่าย จำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน
- การทำให้หุ้นส่วนของเครือข่ายยึดโยงกันอย่างเหนียวแน่นจึงจำเป็นต้องทำให้หุ้นส่วนแต่ละคนรู้สึกว่หากเอาหุ้นส่วนคนใดคนหนึ่งออกไปจะทำให้เครือข่ายล้มลงได้
- การดำรงอยู่ของหุ้นส่วนแต่ละคนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงอยู่ของเครือข่าย การเกี่ยวพันพึ่งพากันในลักษณะนี้จะส่งผลให้สมาชิกมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันโดยอัตโนมัติ

มีปฏิสัมพันธ์ในเชิงแลกเปลี่ยน

INTERACTION

- สมาชิกในเครือข่ายต้องทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เช่น มีการติดต่อกันผ่านทาง การเขียน การพบปะพูดคุย การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน หรือมีกิจกรรมประชุมสัมมนา ร่วมกัน โดยที่ผลของการปฏิสัมพันธ์นี้ต้องก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเครือข่ายตามมา
- ลักษณะของปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกควรเป็นการแลกเปลี่ยนกันมากกว่าที่จะเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับฝ่ายเดียว
- ยิ่งสมาชิกมีปฏิสัมพันธ์กันมากเท่าใดก็จะเกิดความผูกพันระหว่างกันมากขึ้นเท่านั้น ทำให้การเชื่อมโยงแน่นแฟ้นมากขึ้น มีการเรียนรู้ระหว่างกันมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย

เครือข่าย แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ

- ❖ เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ
- ❖ เครือข่ายจัดตั้ง
- ❖ เครือข่ายวิวัฒนาการ

เครือข่ายที่เกิดโดยธรรมชาติ

- เกิดจากการที่ผู้คนมีใจตรงกัน ทำงานคล้ายคลึงกัน หรือประสบกับปัญหาเดียวกัน มาก่อนเข้ามารวมตัวกัน
- แลกเปลี่ยนความคิดและประสบการณ์ ร่วมกันแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า
- การดำรงอยู่ของกลุ่มสมาชิกในเครือข่ายเป็นแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นภายในตัวสมาชิกเอง
- เครือข่ายนี้มักเกิดขึ้นในพื้นที่ อาศัยความเป็นเครือข่าย เป็นคนในชุมชน หรือมาจาก ภูมิลำเนาเดียวกัน วัฒนธรรมความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน
- อยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยจัดตั้งเป็นชมรมที่มีกิจกรรมร่วมกันก่อน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มขึ้น จึงขยายพื้นที่ดำเนินการออกไป หรือมีการขยายเป้าหมาย/วัตถุประสงค์มากขึ้น
- มักใช้เวลาสร้างตัวที่ยาวนาน แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะเข้มแข็ง ยั่งยืน และมีแนวโน้มที่จะ ขยายตัวเพิ่มขึ้น

เครือข่ายจัดตั้ง

- มักจะมีความเกี่ยวข้องกับนโยบายหรือการดำเนินงานของภาครัฐ อยู่ในกรอบความคิดเดิมที่ใช้กลไกของรัฐผลักดันให้เกิดงานที่เป็นรูปธรรมโดยเร็ว
- ส่วนมากสมาชิกที่เข้าร่วมเครือข่ายมักจะไม่ได้มีพื้นฐานความต้องการความคิด ความเข้าใจ หรือมุมมองในการจัดตั้งเครือข่ายที่ตรงกันมาก่อนที่จะเข้ามารวมตัวกัน
- เป็นการทำงานเฉพาะกิจชั่วคราวที่ไม่มีความต่อเนื่อง และมักจะจางหายไป ในที่สุด
- แม้ว่ากลุ่มสมาชิกจะยังคงรักษาสถานภาพของเครือข่ายไว้ได้ แต่มีแนวโน้มที่จะลดขนาดของเครือข่ายลงเมื่อเปรียบเทียบกับระยะก่อตั้ง

เครือข่ายวิวัฒนาการ

- เป็นการถือกำเนิดโดยไม่ได้เป็นไปตามธรรมชาติและไม่ได้เกิดจากการจัดตั้งโดยตรง มีกระบวนการพัฒนาผสมผสานอยู่
- เริ่มที่กลุ่มบุคคล/องค์กรมารวมกันด้วยวัตถุประสงค์กว้าง ๆ ในการสนับสนุนกันและเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยยังไม่ได้สร้างเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เฉพาะที่ชัดเจนนัก หรืออีกลักษณะหนึ่งคือถูกจุดประกายความคิดจากภายนอก ไม่ว่าจะเป็นการได้รับฟัง หรือ การไปได้เห็นการดำเนินงานของเครือข่ายอื่น ๆ มา แล้วเกิดความคิดที่จะรวมตัวกัน
- สร้างพันธสัญญาเป็นเครือข่ายช่วยเหลือและพัฒนาตนเอง เครือข่ายนี้แม้จะไม่ได้เกิดจากแรงกระตุ้นภายในโดยตรงตั้งแต่แรก แต่ถ้าสมาชิกมีความตั้งใจจริงที่เกิดจากจิตสำนึกที่ดี เมื่อได้รับการกระตุ้นและสนับสนุน ก็จะสามารถพัฒนาต่อไปจนกลายเป็นเครือข่ายที่เข้มแข็งเหมือนกับเครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติ
- เครือข่ายในลักษณะนี้พบเห็นอยู่มากมาย เช่น เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายโรงเรียน สร้างเสริมสุขภาพ

การสร้างเครือข่าย (NETWORKING)

- การทำให้มีการติดต่อ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและ การร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ
- การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกใน เครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่า สร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง
- การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ ข่าวสารแบบทางเดียว แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่าง กันด้วย

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่าย เพื่อความยั่งยืน

- สมาชิกที่เข้าร่วม ต้องเข้าใจเป้าหมายในการรวมตัวกันว่าจะก่อให้เกิดความสำเร็จในภาพรวม
- สร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างสมาชิก ยอมรับในรูปแบบและวัฒนธรรมองค์กรของสมาชิก
- มีกิจกรรมสม่ำเสมอและมากพอที่จะทำให้สมาชิกได้ทำงานร่วมกัน กระจายงานได้ทั่วถึง ควรเลือกกิจกรรมที่ง่ายและมีแนวโน้มประสบผลสำเร็จ
- จัดให้มีและกระตุ้นให้มีการสื่อสารระหว่างกันอย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ
- สนับสนุนสมาชิกทุกกลุ่ม และทุกด้านที่ต้องการความช่วยเหลือ เน้นการช่วยเหลือกลุ่มสมาชิกที่ยังอ่อนแอให้สามารถช่วยตนเองได้
- สร้างความสัมพันธ์ของบุคลากรในเครือข่าย

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาเครือข่าย เพื่อความยั่งยืน

- สนับสนุนให้สมาชิกได้พัฒนางานอย่างเต็มกำลังตามศักยภาพและความชำนาญที่มีอยู่ โดยร่วมกันตั้งเป้าหมายในการพัฒนางานให้กับสมาชิกแต่ละกลุ่ม ส่งผลให้สมาชิกแต่ละกลุ่มมีความสามารถพิเศษเฉพาะด้าน เป็นพื้นฐานในการสร้างความหลากหลาย และเข้มแข็งให้กับเครือข่าย
- สร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ระหว่างบุคลากรทุกระดับของสมาชิกในเครือข่ายใน ลักษณะความสัมพันธ์ฉันทเพื่อน
- จัดกิจกรรมให้สมาชิกใหม่ของเครือข่าย เพื่อเชื่อมต่อดนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในการ สืบทอดความเป็นเครือข่ายต่อไป
- จัดให้มีเวทีระหว่างคนทำงานเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหาในการทำงานด้านต่าง ๆ อย่าง สม่าเสมอ รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน
- จัดให้มีช่องทางการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ง่ายต่อการเข้าถึงที่ทันสมัยและเป็น ปัจจุบัน เช่น สร้างระบบการส่งต่องาน และสร้างเว็บไซต์เชื่อมโยงเครือข่ายเข้าด้วยกัน

การรักษาเครือข่าย

หลักการรักษาความสำเร็จของเครือข่าย มีดังนี้

- 1 มีการจัดกิจกรรมร่วมที่ดำเนินอย่างต่อเนื่อง
- 2 มีการรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย
- 3 กำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ
- 4 จัดหาทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ
- 5 ให้ความช่วยเหลือและช่วยแก้ไขปัญห
- 6 มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่อย่างต่อเนื่อง

คุณสมบัติของกลุ่มสมาชิกแกนนำ

การพัฒนาสมาชิกแกนนำที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่กลุ่มสมาชิกเครือข่ายอื่น ๆ เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือจากคนภายนอก เป็นสิ่งจูงใจที่ทำให้คนภายนอกอยากเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของเครือข่ายมากขึ้น ซึ่งสมาชิกแกนนำจะต้องมีส่วนร่วมในทีมดังนี้

- มีวุฒิภาวะสูง
- มีความเป็นทีม
- มีการรวมตัวของสมาชิกในกลุ่มสูง
- มีการสื่อสารทั่วถึงและโปร่งใส
- มีความไวเนื้อเชื่อใจระหว่างสมาชิก
- ใช้กระบวนการการตัดสินใจแบบให้ทุกคนมีส่วนร่วม
- เคารพความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
- มีการประสานงานระหว่างสมาชิกให้ครบถ้วนไม่ตกหล่นและเป็นเอกภาพ
- ประสานงานกับองค์กรภายนอกเครือข่ายได้เป็นอย่างดี

